כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת צו ■ י"ז אדר ב' תשפ"ד ■ 27.03.2024 ■ גליון מס' 779

תפוצה לכל קהילות ישראל

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

כתבוני לדורות
כששלחה אסתר לחכמים ובקשה מהם: "כתבוני לדורות" (מגילה ו א) השיבו לה חכמים: "קנאה את...
המשך בעמ' 2

כתיבת גט על הקרן
איתא במגילה (יב, ב) שבשעה שהמלך אחשוורוש קרא לושתי המלכה, צמח לה זנב...

השמטת מילים בקריאת המגילה
כתב המג"א (סי' תר"צ סק"ד): 'אם השמיט הסופר - ואם השמיט הקורא תיבות שאין מפסידין...
המשך בעמ' 3

סיפור לשבת
עבודת הדוקטורט הוכתרה בהצלחה
על דלתה של משפחה מכובדת, בשעת צהרי היום בערב שבת, נשמעה נקישה הססנית...
המשך בעמ' 4

בריאות עם צוק ארוך...
העיקרון הקומי הבסיסי ביותר אולי, נקרא - הפער. הטיב לתאר אותו הפילוסוף היהודי צרפתי הנודע...
המשך בעמ' 5

א. המבייש בשעת שכרות
ב. שיכרות בכל ימי השנה
נבוא לברר בס"ד דינא דאדם שהונה את חברו בדברים בעת שכרותו, האם מחויב לרצותו ולפייסו...
המשך בעמ' 7

שביבים
- "זמן מסוגל"
- מאן-טאש
- פורים במחנה הנאצי
- ובכל זאת: מדוע נקרא שמו המן-טהש?!

המשך בעמ' 8

שו"ת חורף הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

מרכיב ההכשרים במשלוח מנות

שואל ר' דן דגני הי"ו מרעננה: הנה כידוע יש למאכלים כשרויות שונות, יש כשרויות מהודרות יותר (בדצי"ם וכדומה) ויש כשרויות מהודרות פחות, ובתוך הבדצי"ם עצמם, יש האוכלים רק בדצי"ם מסוימים ולא אחרים, וכמו כן יש מאכלים (בעיקר חטיפי שוקולד) המכילים חלב נוכרי או אבקת חלב נוכרי (כמו למשל הסדרה החדשה של חטיפי 'גליק' שיצאה זה עתה לשווקים) וכמו כן יש מאכלים הנתונים במחלוקת ממשית בין הפוסקים (וכגון הפולמוס הנפוץ כעת סביב שחיטת העופות של הבד"צ העדה החרדית) והצד השווה שבכל הדוגמאות הנ"ל, שיש שאוכלים מאכלים אלו, ויש שנמנעים מלאכול מאכלים אלו, פעמים מעיקר הדין, ופעמים מחמת חומרא.

והנה בפורים אנו מקבלים הרבה משלוחי מנות עם מאכלים ממאכלים שונים, ופעמים רבות אנו מעבירים את המאכלים והחטיפים הלאה, ונשאלת השאלה, האם מותר למי שמקפיד לא לאכול מאכל מסוים (למשל בגלל שזה לא הכשרות שהוא אוכל) להעביר מאכלים אלו דרך המשלוח מנות לשכנו או חברו שכן מקל לעצמו לאכול מאכלים אלו, וכן יש לשאול אותה שאלה בכיוון ההפוך, האם מותר למי שמקל לאכול מאכלים אלו, לשלוח דרך המשלוח מנות מאכלים אלו, למי שידוע שהוא מקפיד שלא לאכול מאכלים אלו?

יורנו הרב מה לעשות כי שאלות אלו מצויות עד למאוד.

תשובה: הנה ברור ששורש השאלה האם יש לחוש ללאו של 'לפני עור לא תיתן מכשול' ונספחיו במקרים כגון אלו, ואכן דנו הפוסקים בשאלות דומות כגון אלו, ונתחיל בשאלה השנייה:

האם מותר למי שמקל לאכול מאכלים מסוימים לשלוח מאכלים אלו למי שידוע שמקפיד שלא לאוכלם

הנה יש לחלק בין מקרה שמדובר על מאכלים וחטיפים שנמצאים בתוך אריזתם המקורית, וחותמת הכשרות מודפסת על האריזה עם המידע הנצרך (אבקת חלב נוכרי וכדומה) לבין מקרה שמדובר על אוכל ביתי כגון אפיית עוגה שאפו אותה ממצרכים שרמת כשרותם אינה עומדת ברמת הכשרות של מקבל משלוח המנות ואינו יכול לדעת זאת.

במקרה הראשון, ודאי שאין לחוש ללאו של 'לפני עור לא תתן מכשול' שהרי האפשרות בידו לראות את רמת הכשרות של המוצר, ולהחליט אם ברצונו לאכול או לא, ומכיוון שאין הוא אוכל מאכלים ברמת כשרות כזו, הרי שלא יאכלם, ויוצא שלא הכשלתי אותו כלל ועיקר.[א]

אמנם יש לדון אם במקרה זה יצאתי ידי חובת משלוח מנות, שהרי מצינו בפוסקים שני טעמים למצוות 'משלוח מנות', א' כדי שלמקבל יהיו מאכלים לקיים בהם סעודת פורים[ב] ב' כדי להרבות אהבה ואחווה בין איש לרעהו[ג], והנה לטעם א' יש לדון שמא לא קיים את המצווה מאחר ולא הביא לו מאכלים שיכול לאכלם, ואילו לטעם ב' יש לומר שסוף סוף גרם להרבות אהבה ואחווה והמקבל מעריך את הנתינה וההשקה של הנותן[ד].

אמנם באשר למקרה השני - מאכלים ביתיים, בזה ישנה הלכה ברורה שאין לאדם לתת מאכלים לאדם שמקפיד שלא לאוכלם מבלי ליידעו בדבר, ואם לא עושה כן, הרי עובר לחלק מהפוסקים[ה] על 'לפני עוור לא תתן מכשול' ולחלק מהפוסקים[ו], אף אם לא עובר על לאו זה, מכל מקום אין להתנהג כך.

האם מותר למי שמקפיד שלא לאכול מאכלים מסוימים לשלוח מאכלים אלו למי שידוע שמקל לאוכלם

בשאלה זו אין הבדל אם מדובר על מאכלים וחטיפים שנמצאים בתוך אריזתם המקורית לבין מקרה שמדובר על אוכל ביתי, מהסיבה הפשוטה, שהרי בין כך ובין כך המקבל יאכל מאוכל זה מאחר והוא

מקל לאכול מאכלים אלו, ומה שצריך לברר הוא, האם מכיוון שהמקבל סובר שהמאכל מותר אין זה נחשב שאני מכשיל אותו, או שנאמר הפוך שמכיוון שאני סובר שאין לאכול מאכל זה, מבחינתי, אני גם מכשיל את המקבל.

ומצינו שנחלקו הפוסקים בשאלה עקרונית זו כשיש מעשה מסוים או מאכל מסוים שהיתרו / כשרותו נתון במחלוקת בין הפוסקים, הללו אוסרים, והללו מתירים, האם כשהאוסר 'מכשיל' את המתיר במעשה / מאכל זה, עובר על 'לפני עור', יש מהפוסקים שהסיקו שאכן יש בזה הכשלה, ויש מהפוסקים שהסיקו שמאחר וה'נכשל' סובר שהדבר מותר, ויש לו על מי לסמוך - אין בזה הכשלה, ועיין בהערה הרחבת הדברים[ז].

אמנם זאת יש לדעת שכל מחלוקת הפוסקים אמורה באופן שה'מכשיל' סובר בבירור שמעשה / מאכל זה אסור מעיקר הדין, אך אם אינו סובר כך אלא נוהג חומרא וסלסול בעצמו, ומשום כך מושך את ידו ממעשה / מאכל זה, במקרה כגון זה לפי כולם, מותר לו 'להכשיל' אחרים בזה, מאחר ואינו סובר שזה אסור מעיקר הדין אלא נזהר בזה רק מחמת 'חומרא'[ח].

ומעתה יש לדון בכל מאכל ומאכל לגופו של עניין, אם מדובר במאכל שהשולח סבור שהוא אסור או עכ"פ ספק אסור מעיקר הדין, וכמו הדוגמא שצוינה בשאלה - הפולמוס סביב העופות, שיש הסוברים שיש פקפוק אמיתי ורציני בכשרות העופות, ורוצים הם לשלוח עופות אלו כמשלוח מנות למי שאוחז כדעת רבני הבד"צ שעופות אלו מותרים באכילה ללא פקפוק, הרי שהדבר תלוי במחלוקת הפוסקים הנ"ל, אך אם מדובר במאכלים עם כשרות מהודרת, אלא שהשולח נוהג סלסול בעצמו שלא לאכול אלא מבדצי"ם מסוימים, במקרה כגון זה ודאי שיכול לשלוח מאכלים אלו למי שנוהג לאכלם.

אמנם זאת יש לשים לב, שלא יהיה מצב שהמקבל יפגע מלקבל מאכלים אלו, ויאמר לעצמו, הרי הוא (המשלח) אינו אוכלם, ומדוע שולח זאת אליי? וכי אני הגוי שלו? (ובשר בשדה וכו' לכלב תשליכון אותו...) ובמקרה כגון זה ימשוך את ידו מלשלוח לו מאכלים אלו, שהרי עניין משלוח המנות הוא להרבות אהבה ואחווה ולא להיפך, וזה פשוט.

פורים שמח!

א - עיין ריטב"א לסוכה דף י': שאם האיסור ניכר אין בזה 'לפני עור' (בכה"ג שהנותן סובר שהוא מותר והמקבל סובר שהוא אסור) אמנם במקרים שמדובר במוצר שיש לו שני קווים של ייצור, קו אחד מהדרין, וקו אחד בהכשר רגיל, והעטיפה של שני המוצרים כמעט זהה כמו שמצוי בשוקולדים של חברת 'עלית', יש לומר שהמקבל בראותו את השוקולד לא יבדוק לראות את הכשרות ועלול לאכלו בחשבו שהוא מהדרין, ובכה"ג נראה שיש להימנע מלשלוח או לחילופין להדגיש בצורה כזו או אחרת את רמת הכשרות.

ב - תרומת הדשן סימן קי"א.

ג - ספר מנות הלוי למהר"ש אלקבץ זי"ע על מגילת אסתר פרק ט' פסוק י"ט.

ד - עיין מש"כ בזה בפסקי תשובות סימן תרצ"ה אות כ' וי"ל.

ה - עיין ריטב"א הנ"ל, והגהות מרדכי ליבמות פרק ראשון רמז צ"ה, רמ"א יו"ד סימן קי"ט סעיף ז'.

ו - פרי חדש אורח חיים סימן תצ"ו, וע"ע באורך בעניין זה בשו"ת 'שביבי אש' לגרש"א שטרן שליט"א חלק ג' סימן מ"ט.

ז - השער המלך הלכות אישות פרק ט' הלכה ט"ז הסתפק בספק כגון זה והביא ראיה להחמיר משטמ"ק נדרים צ: ומשום כך כתב שלפי דברי השטמ"ק הנ"ל אין למי שמונע עצמו להדליק טוטון (מקטרת) בנר של חלב לתת מקטרת זו למי שנוהג היתר בדבר, אולם בשו"ת כתב סופר יורה דעה סימן ע"ז הביא כמה ראיות מהש"ס להיפך, ודחה את ראייתו של השער המלך וכתב שרחוקים הנידונים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, ומשום כך הסיק להקל שאין בזה 'לפני עור' וכן העלה בשו"ת המבי"ט חלק א' סימן כ"א לעניין קדושת שביעית בפירות של עכו"ם בא"י, וכן הוא בשו"ת 'מנחת שלמה' חלק א' סימן מ"ד עיין שם, ושם דן לומר שלגבי איסור דרבנן גם השער המלך יודה להקל, ובכמ"ג או"ח א"א סימן רצ"ט לעניין הבדלה על שכר של 'חדש' בחו"ל, משמע שסובר להחמיר כשער המלך, ודברי הכמ"ג מובאים להלכה בבה"ל סימן רצ"ו סעיף ב' עיי"ש.

ח - עיין שו"ת כתב סופר או"ח סימן ס"ו (והיא תשובה מוקדמת יותר מהתשובה הנ"ל יו"ד סימן ע"ז) שכתב שמילתא דפשיטא שמי שמחמיר ע"ע ולעיקר דינא ס"ל דמותר אלא שרוצה לצאת ידי כולם, שוודאי מותר לתת לאחר שאינו מחמיר ע"ע, ומשום כך התיר למי שמחמיר על עצמו שלא לשתות טאבאק ביו"ט (עישון ביו"ט) שמותר לו לתת למי שמתיר (אמנם בזמננו שהתברר מעל כל ספק שהעישון מזיק לבריאות יש מהפוסקים הנוקטים שאין כל היתר בדבר ואכמ"ל) ואין לו לחוש כלל ל'לפני עור' (ושם כתב שיש להאריך בספיקת שער המלך לעת הפנאי, ועת פנאי זו אכן הגיעה כמבואר בתשובה בחלק יו"ד הנ"ל) ובזה ככל נראה יש ליישב סתירת דברי שער המלך מהלכות אישות הנ"ל להלכות לולב פ"ז הלכה ה' שכתב שם גם להתיר למי שמחמיר לגבי שאיבת טאבאק ביו"ט לכבד למי שמתיר (ומשום כך אין המקטרת מוקצה ביו"ט) והקשה סתירה זו הכת"ס באו"ח סימן ס"ו, שהשער המלך נקט שמניעת עישון ביו"ט הוא בגדר חומרא, ואילו מניעת הדלקת טוטון בנר של חלב הוא מעיקר הדין למי שאוסר (ותימה לי על מה שכתב בשו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן מ"ד שכתב שהשער המלך החמיר בהלכות אישות לגבי עישון ביו"ט משום שהוא איסור דאורייתא לאוסרים, וזה אינו, שלגבי עישון ביו"ט השער המלך הקל, כמבואר בהלכות לולב, ואילו הנידון בהלכות אישות הוא לגבי טוטון בנר של חלב שבזה אכן העלה להחמיר לפי השטמ"ק בנדרים צ:, ולכאורה יש כאן טעות, ונמשך אחר טעות זו בספר מעדני יום טוב לרב יום טוב זגגר שליט"א חלק ג' סימן פ"ו ויש לציין שחלק מהמ"מ של הפוסקים המובאים בתשובה זו לקחתי מהספר הנ"ל - מעדני יום טוב)

כתבוני לדורות

/ הרב יעקב הלוי פילבר

כששלחה אסתר לחכמים ובקשה מהם: "כתבוני לדורות" (מגילה ו א) השיבו לה חכמים: "קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות". תשובתם זו של חכמים היא לכאורה תמוהה, מאימתי אנו מצנזרים את כתבי הקודש רק מפני מה יאמרו הגויים? וגדולה מזו כתב הרמב"ם ב"איגרת תימן": "ומפני שייחד אותנו הבורא במצוותיו ובחוקותיו, והתבארה מעלתנו על זולתנו בכללותיו ובמשפטיו, שנאמר: 'ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים' קנאונו עובדי עבודה זרה כולם על דתנו קנאה גדולה" - האם מפני הקנאה הזו יעלה על הדעת למחוק או להסתיר את מעלתם התורנית של ישראל שלא לעורר עלינו קנאה בין האומות?! ואם כך מה היתה מחלוקת אסתר וחכמים? את תשובת חכמים נוכל להבין על רקע תקופתם, בתקופתם עדיין לא נחתמו כתבי הקודש ואסתר בקשה מחכמים שגם מגילתה תיכלל בכלל ספרי התנ"ך. ולחכמים היתה אמת-מידה מה כוללים ומה לא כוללים בכתבי הקודש כמו שאמרו במסכת מגילה (יד א): "הרבה נביאים עמדו לישראל כפליים כיוצאי מצרים, אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה ושלא הוצרכה לדורות לא נכתבה". ומחלוקת אסתר וחכמים היתה האם מה שנכתב ב"מגילת אסתר" הוצרך לדורות או לא הוצרך לדורות.

לפי חכמים (וחכמתו של אדם היא פרי ניסיון העבר) סיפור המגילה אינו בכלל "נבואה שהוצרכה לדורות", מפני שעד הופעתו של המן לא היה תקדים של ניסיון השמדת העם היהודי בסדר גודל של "השמדת עם" ולכן האירוע של המגילה היה לדעתם אירוע חד פעמי שלא יעלה על הדעת שהוא עלול לשוב. אמנם ההיסטוריה היהודית ידעה בעבר צרות והתנכלויות, כמו עשו ולבן, או פרעה במצרים שגזר: "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו", ואח"כ עמלק במדבר, ושאר שונאי ישראל בתקופת השופטים והמלכים, אבל גזירה "מטורפת" כמו "להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים ביום אחד" סכנה כזו לא ידע העם עד ימי

מרדכי ואסתר, לכן מזימת ההשמדה של העם היתה לדידם, מתוך הנסיון ההיסטורי, אירוע חריג וחד פעמי שאינו עתיד לחזור על עצמו. ולכן אין לכלול בתנ"ך אפיזודה חולפת. כי היא נבואה שלא הוצרכה לדורות.

ואילו אסתר שהייתה אחת משבע נביאות שנתנבאו לישראל, והנבואה אינה פרי נסיון העבר אלא צופה מעבר למגבלות הזמן והמקום, אסתר בנבואתה צפתה אל העתיד של העם היהודי וברוח הקודש ידעה שהאירוע של המגילה לא היה אירוע חד פעמי אלא לצערנו יחזור פעמים רבות בהיסטוריה העתידית של העם היהודי. בנבואתה ידעה אסתר שלעם היהודי צפויה גלות ממושכת במדבר העמים שאת סופה אין לראות באופק, גלות שבמצבים הקשים יראה העם את עצמו כאדם הטובע בלב ים, במים שאין להם סוף, והוא זקוק לקרש הצלה שיצילהו מטביעה ואבדון גם אם אינו יודע לאן סוחפים אותו זרמי מצוקת העתים. קרש הצלה כזה - לדעת אסתר - היתה מגילת אסתר, שהיא מלמדת את עם ישראל שאפילו אם יגיע העם בגלותו למצב של "להשמיד ולהרוג", למצב של שואה, וגם אם האור לא יראה בקצה המנהרה הגלותית, גם אז אין להתייאש, כי הגזירה יכולה להיהפך לפעמים תוך לילה אחד. ואכן "ונהפוך הוא" הוא המסר העיקרי של המגילה, ואין לך בתולדות העם היהודי נבואה שכה הוצרכה לדורות כמו הכתוב ב"מגילת אסתר", ואכן לבסוף קיבלו חכמים את דעתה של אסתר ומגילת אסתר נכתבה לדורות בספר התנ"ך.

כתיבת גט על הקרן

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

איתא במגילה (יב, ב) שבשעה שהמלך אחשוורוש קרא לושתי המלכה, צמח לה זנב. ויש בקדמונים (מהר"י פיתוסי זצ"ל בספר ירך יעקב (אסתר אות ג) ועוד), שכתבו שצמח לה קרן על מצחה. והסתפקתי, שלו יצוייר שיצמח קרן לאישה יהודיה, האם יכול בעלה לכתוב לה גט ע"ג הקרן או הזנב. וכן, האם יכול אדם לכתוב גט על גבי ידה או על גופה של אשתו ולגרשה בכך.

תשובה: איתא במשנה (גיטין יט, א), "על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד". ובגמרא (כא, א): "בשלמא יד דעבד, לא אפשר למקצייה אלא קרן של פרה ליקצייה וליתביה לה אמר קרא (דברים כ"ד) "וכתב ונתן לה", מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה". ויש לעיין אמאי מצינו דגט כשר כשכתבו על קרן של פרה ועל יד של עבד ולא על יד האשה עצמה.

ונראה פשוט בב' אנפי, דהנה ישנה הלכה שהגט יהיה שייך לבעל עצמו, וכך נפסק בשו"ע (אבהע"ז קכ,א): "הגט צריך שיכתבנו הבעל או שלוחו. ואף אם שלוחו כותבו, צריך שיהיה משל הבעל; לכך נהגו כשהבעל מצוי, שנותן לו הסופר הקלף והדיו, (רמ"א: ויש אומרים דאף הקולמוס ושאר כלי הכתיבה) במתנה, קודם כתיבה, והבעל נותן שכרו. ומפני תקנת עגונות, תקנו חכמים שהאישה תתן שכר הסופר והקנוהו לבעל". וא"כ מאחר שגוף האישה שייך לה ולא לבעלה, א"כ לא ניתן לכתוב את הגט על גוף אשתו, כיון שכה"ג אין הגט שלו, והוא לעיכובא.

עוד י"ל דהנה קי"ל דבעינן שהבעל יתן את הגט לאשתו, עי' בשו"ע (אבהע"ז סי' קלח). וא"כ בנדו"ד, שכותב את הגט על גוף האישה, ליכא נתינה, כיון שהבעל לא נתנו לה, ועד שלא נגמרה כתיבת הגט אכתי אינו גט הוא, וכשהסתיים, הוא כבר כתוב עליה, ונמצא שהבעל לא נתנו לה. וז"פ.

ובקידושא רבה בשב"ק שעברה שטחתי הדברים קמיה הגר"י סטפנסקי שליט"א ראש ישיבת תורה בתפארתה, ואמרתי דלכאו' לטעם הראשון, שיש בזה חסרון של קנין הגט להבעל, א"כ יהיה שייך לכתוב גט על עבדו, שבשעה שכותב הגט על גופו העבד הוא עדיין שלו ואח"כ גטו וידו באין כאחד. והשיבני דכיון דהוקשו גיטי נשים לשחרורי עבדים דילפינן 'לה לה' מאשה, א"כ גם בשטר שחרור לא יוכלו לכתוב על גופו. (ויש להוסיף בזה ד' הקצוה"ח סי' ר' דמהני לכתוב גט על שטר איסור הנאה, אע"ג דליכא תורת זכיה באיסורי הנאה, משום דגירושין בע"כ לא בעי זכיה כלל אלא ונתן בידה. וכתב הקצוה"ח דמ"מ גבי קידושין מהני כתבו באיסורי הנאה, משום דאתקש ויצאה והיתה, עכתו"ד. והיינו דההיקש לגט הוא לכל פרטי הדינים). ולפי"ז גם לא יתאפשר לקדש אשה בשטר הכתוב על גופה, כיון דאיתקש הויה ליציאה.

שוב הראוני שבתוספתא (גיטין פ"ב ה"ז) נאמר: "על מנת שהנייר שלי או שנתנו לה הנייר עצמו או שכתבו על ידה אינה מגורשת". והאור זרוע ביאר דאינה מגורשת משום דאין כאן נתינה, וכ"פ הדרכי משה (אבהע"ז קכד,ג) והב"ש (שם סק"ה).

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

השמטת מילים בקריאת המגילה

כתב המג"א (סי' תר"צ סק"ד): 'אם השמיט הסופר - ואם השמיט הקורא תיבות שאין מפסידין הקריא' יצא (ש"ג) עיין סי' קמ"ב ולקמן סי"ד דלא משמע כן'. וכוונתו שבסעיף י"ד נאמר כך: 'אין מדקדקין בטעיותיה; וי"א דוקא בטעות שהלשון והענין אחד, כההוא עובדא דתרי תלמידי דהוו יתבו קמי דרב, חד קרי יהודים וחד קרי יהודיים ולא אהדר חד מינייהו; אבל טעות אחר; לא', עכ"ל. ומשמע דרק אם טעה בדקדוק האותיות יצא, אך לא אם השמיט מילים ממש.

ובביאור הלכה (שם) כתב: "אין מדקדקין בטעיותיה וכו' - דין זה הוא מירושלמי והנה מלשון ריא"ז המובא בש"ג פ"ב שכתב דבתיבות שאין מפסידין הקריאה אפילו אם השמיט ולא קרא כלל אינו חוזר וסיים שכן הוא בתלמוד א"י מוכח דסבר דמה שאין מדקדקין היינו בתיבות שאין מפסידין הקריאה [אבל אם מפסידין הקריאה כגון וימי הפורים האלה לא יעברו והשמיט תיבת לא וכן ומתנות לאביונים השמיט המ"ם לא יצא כ"כ שם] וכו'. ועיין בר"ן שהביא ראיה מוכרחת מן הגמרא דאם חיסר רק תיבות בני הרמכים ולא קראן כלל אינו יוצא אף בדיעבד דלא היקל בגמרא בזה אף דלא ידע פירושן רק משום דעכ"פ איכא בזה מצות קריאה ופרסומי ניסא הא אם לא קראן כלל אינו יוצא אף בדיעבד ואלו להריא"ז יוצא בזה בדיעבד דהא אינו מפסיד הקריאה, עכ"ד הביאה"ל. ולכאו' הוכחתו מדברי הגמ' , הוכחה אלימתא היא דלא כהריא"ז, וצ"ע. [אלא א"כ נאמר דהמילים 'האחשתרנים בני הרמכים' אינם מילים החשובות המפסידות הקריאה].

והנראה חידוש נפלא, דהנה הרי"ף כתב דמגילה שחלק מאותיותיה מטושטשות או קרועות, כשרה, וביאר הר"ן דכיון דמגילה נקראת אגרת ולא ספר, מהני גם כשחסר. ועל זה כתב השלטי גיבורים כך:'ונראה בעיני שלא הוצרכו לקרוא האותיות החסרות על פה, ואם לא קראן יצא, שלא אמרו אלא באותיות המפסידות את הקריאה, כגון 'והימים האלה לא יעברו', אם השמיט מילת 'לא' הפסיד הקריאה', עכ"ל ועיש"ע.

וכוונתו דאכן מי שיש לו מגילה מושלמת, ולא קרא בה כולה, לא יצא, אך כשקרא מגילה חסרה, שהיא כשרה, אזי את המילים החסרות אינו צריך לקרות, דזו היא מגילתו הכשרה כעת, ועליו לקרות את כל מה שבמגילתו, ותו לא, וזה מדויק בלשונו הנ"ל, וממילא לק"מ מהא דהאחשדרנים בני הרמכים ומה'יהודיים', דהתם מילים אלו כתובות אצלו, ואם לא קראם, לא יצא, אלא רק אם לא דקדק בטעויות לא עיקריות, והכל שריר וקיים.

סיפור לשבת

עבודת הדוקטורט הוכתרה בהצלחה*

על דלתה של משפחה מכובדת, בשעת צהרי היום בערב שבת, נשמעה נקישה הססנית.

"כן", קראה אם המשפחה ופתחה לרווחה את דלת הבית. בפתח ניצבה צעירה, שעל פי לבושה ניכר היה שאין היא נמנית על חוג שומרי המצוות. בהססנות מה הציגה משאלה: לומדת היא באוניברסיטה לקראת קבלת תואר ראשון ועתה נדרשת היא לערוך עבודה אקדמית. הנושא שבחרה בו הוא "שבת". ובכן, במסגרת עבודתה זו חפצה היא לראות כיצד מתנהל בפועל סדר יום השבת בבית משפחה שומרת שבת. כאשר שאלה וביררה מעט היכן תוכל להתארח, המליצו לה להתארח אצל משפחה מסוימת ומענה של המשפחה נמסר בידה. "שם תוכלי להתארח ללא חשש ותחושי בנוח, זו משפחה נעימה האמונה על אירוח, שתבין לרוחך ותסייע לך בכל הנחוץ לעבודתך", אמרו לה. וזאת למודעי, כי בבית משפחה זו, היו תדיר אורחים לא מעט ועל שולחנם סמוכים ומסבים דרך קבע אנשים החפצים להתוודע ליהדותם. רבים פסעו את פסיעותיהם הראשונות כאנשים שומרי מצוות בביתה של משפחה זו ובהם אנשים המפורסמים כיום כאנשי מפתח בתנועת התשובה.

-"כן", השיבה בעלת הבית, "בהחלט. את מוזמנת אלינו".

-"וכמה זה יעלה ליז?" -"אין צורך בתשלום, אורחת אתז!" -"מה עלי להביא?" -"אין צורך להביא דברז!" -"באיזו שעה עלי להגיעז?" בעלת הבית ציינה את השעה הסמוכה לכניסת השבת. הסטודנטית אכן הופיעה בזמן ועקבה מרותקת אחר הנעשה: הכנות אחרונות לפני שבת, צפירה המבשרת על עת התקדש יום, הדלקת נרות, אבי המשפחה יצא לבית הכנסת, האם והבנות התפללו בצוותא.

כאשר חזר האב, החל לנהל את סדר שולחן השבת: שירת שלום עליכם, אשת חיל, קידוש, נטילת ידיים מתוך נטלה, בציעת החלות, סעודה, זמירות ושירי שבת, דברי תורה וסדר ברכת המזון.

כך חלפה לה השבת ותחושה נעימה ושלווה, אפפה אותה. כאשר הגיעה עת יציאת השבת, ניגשה האורחת לבעלת הבית ושאלה בעדינות: "האם אוכל לבא גם בשבת הבאה?" - "בהחלט את מוזמנת!" מכיוון שבחורה חכמה וחריפה היתה, שמה לב להבדלים ולפרטים קטנים והגיעה לבושה באופן שונה מעט, בבגדים הולמים יותר וגם את משהו מן הכללים כבר למדה: עמידה בקידוש, נטילת ידיים, ועוד. משחלפה אותה השבת,

המשך בעמוד הבא...

קרבה שוב בעדינות אל בעלת הבית ומשאלה בפיה: "האם תוכל להתארח גם בשבת הבאה?!". -"בוודאי, איזו שאלה?!" כך חלפה עברה לה שבת נוספת, ולאחריה עוד שבת ועוד אחת ועוד אחת וחוזר חלילה. בכל מוצאי שבת נשאלה אותה שאלה והושבה אותה תשובה, עד... עד שביום שישי אחד נשמעו נקישות על דלת הבית. לא, הן לא היו נקישות עדינות והססניות, כלל וכלל לא. הן היו נקישות חזקות, תובעניות ותוקפניות משהו. הדלת נפתחה על ידי בעלי הבית. בפתח עמד צעיר סמוק פנים,הוא לא היה נראה רגוע כלל, ההיפך הוא הנכון - הוא היה נסער, נסער מאד, והזעם ניכר על פניו. -"אתם משפחת...?!" שאל/חקר/תבע לדעת.-"כן!" -"אתם מארחים את ... בשבתות?" -"כן" הודו באשמה באומץ בעלי הבית. -"אולי תסבירו לי, מה עשיתם לידידה שלי? בלבלתם אותה כהוגן. אינני יודע מה קרה לה, היא מהורהרת מאד בזמן האחרון,כאילו התחברה לעולם אחר. עברה להשתכן בחדר אחר במעונות המגורים של האוניברסיטה. מה עשיתם לה?!" תבע לדעת בכעס. אב המשפחה ענהו ברוגע: -"הבט, בחור נחמד. היא בקשה ללמוד, לראות ולחוות מהי שבת ובשל כך התארחה אצלנו בשבתות. אולי תבוא גם אתה להתארח בשבת אצלנו, אולי כך תראה מה בדיוק היא ראתה" ... הציע. חכך הבחור בדעתו רגע ושניים ואז שאל: -"כמה זה יעלה?" -"אורחים אינם משלמים!" -"מה עלי להביא עמי?" -"אין צורך להביא דבר!" -"באיזו שעה עלי להגיע?" נקב בעל הבית בשעה הסמוכה לכניסת השבת. והבחור אכן הגיע! פנה כה וכה, התבונן בנעשה סביב במבט מרותק ועקב בעניין אחר כל המתרחש. לאחר שבת ניגש בהססנות אל המארח ושאל: -"האם אפשר לבוא גם בשבת הבאה?" -"כן!" כיוון שחריף היה, קלט מהר מאד את הכללים ובשבת הבאה ידע כבר מה עליו לעשות - נטילת ידיים לפני הסעודה, עמידה בקידוש ועוד.

עם צאתה של שבת, שאל בעדינות האם יוכל להתארח לשבת נוספת.

סופו של אותו מעשה היה, ששני הצעירים דנן נישאו זה לזו כדת משה וישראל והקימו משפחה מפוארת השומרת ומדקדקת על קלה כבחמורה. מסתבר, שהם היו תלמידים מצטיינים וקלטו היטב את הנלמד ... רצונה של הסטודנטית להכיר מקרוב את השבת אכן הביא אותה להכירה מקרוב, מקרוב מאד...עבודת הדוקטורט הוכתרה בהצלחה!

הסיפור אמיתי מתחילתו ועד סופו ואני מכיר את הנפשות הנזכרות בו. הפלא ופלא! ללא הרצאות, ללא שכנועים, ללא ויכוחים.פשוט כוחה של שבת! אם רק נשכיל להשקיע כראוי בשבת, "על כן על כל דברי האיגרת הזאת", תשפיע השבת באותה מידה בדיוק "עלינו ועל בנינו" ואף על ביתנו.

"אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים." (שבת קי"ח.) מיד נגאלים - אף גאולתו הפרטית, של כל יחיד ויחיד, משפחה ומשפחה, בוא תבוא, לא תאחר!

*מקור הסיפור: המחנך הרב דוד פיירמן / בית שמש

בדיחות עם נקן ארוך...

רענן זיו ריענן אותן לקראת פורים תשע"ו

העיקרון הקומי הבסיסי ביותר אולי, נקרא - הפער. הטיב לתאר אותו הפילוסוף היהודי צרפתי הנודע, הנרי ברגסון בספרו "הצחוק". עיקרון הפער אומר כך: נגיד שנראה מישהו מחליק על בננה זה מצחיק. אבל אם נראה מלך מחליק על בננה זה מצחיק שבעתיים. הפער בין היומרה שלו לבין הפאדיחה שלו יגביר את הצחוק. רוצים הוכחה? לפני כמה שנים ג'ורג' בוש נשיא ארה"ב דאז בא לבקר את חייליו בעיראק, הוא נכנס לבקר במסגד והסיר את נעליו, ואז ראו שיש לו חור בגרב. כל העולם צחק ולגלג על החור בגרב של נשיא ארה"ב.

אני ככהן יצא לי מידי פעם (אל תגלו לאף אחד) שעליתי לדוכן עם חור בגרב. לא ראיתי שעשו מזה עניין,והסקתי מכך שאני לא נשיא ארה"ב...

הפער בין המעמד הגבוה לפאדיחה הקטנה הוא שגרם לצחוק וללעג.

עיקרון הפער גם עובד יפה בבדיחות מילוליות למשל: איש אחד נכנס לחנות של חומרי ניקיון, שואל את המוכר : יש לך משהו נגד ג'וקים? המוכר: לא, למה? דווקא יצורים נחמדים...

הפער בין הצפייה לתשובה מייצר צחוק.

רוצים דוגמא יהודית? חכמי חלם! ישנו הסיפור הידוע שחכמי חלם התלבטו מאוד איך לרצף את המקווה שלהם. מצד אחד היו נסרים לא משוייפים שיכולים להיפצע מהם, מצד שני היו נסרים משוייפים שיכלו להחליק עליהם. דנו שישה ימים ושישה לילות ובסוף החליטו לשים נסר אחד כך ואת השני הפוך. לבסוף כשנכנסו לבית המרחץ גם נפצעו וגם החליקו.

רבות מבדיחות חכמי חלם עובדות על הפער שבין היומרה שלהם להיות חכמים מחוכמים לבין המסקנות שלהם שהן לא בדיוק....

ועכשיו לשאלת השאלות: האם יש הומור בתנ"ך? ובכן, כמובן שכן. אלא שהכלי האדיר הזה שמור בתנ"ך בידיהם של גדולי נביאנו ונגד הגרועים שבאוייבנו- עובדי האלילים.

אליהו הנביא מהתל בנביאי הבעל שקוראים לאלילם והוא לא עונה. הוא מציע להם לצעוק יותר חזק, אולי הוא נרדם...

אברהם אבינו שובר את כל הפסלים ומשאיר את המקל בידיו של

הגדול ואומר שהוא שבר את כולם. ישעיהו הנביא לועג לאותו עובד אלילים שלפני רגע הכין פסל מבול עץ , חציו שרף באש ולחציו השני השתחווה- שוב פער בין הצהרת הכוונות- אליל שיושיע את האדם כביכול, לביו המעשים- בול עץ שלא יכול היה להושיע את עצמו. אנו יודעים מה שאמרו חז"ל כל ליצנותא אסורה חוץ מליצנותא דעבודה זרה. כמובן שאין הכוונה שאסור לספר בדיחה טובה, אלא הכוונה שהומור סרקאסטי מהסוג הבוטה הזה שמור לנביאנו וחכמינו. אנחנו נסתפק בסגנון הרך יותר של הרשל'ה וחכמי חלם. דרך אגב גם פילוסופי יוון הבחינו בין הומור רע- זה שלועג לאחרים ומנמיך אותם לבין הומור טוב- זה שמעלה חיוך ופותח לבבות.

אז טוב...בסדר נכנעתי...אכתוב את אחת מבדיחות התוכים המוצלחות לקראת סיום: איש אחד קנה תוכי. הבעייה שהתוכי הזה כל היום אמר לו יימח שמך! יימח שמך! האיש חזר למוכר בחנות ואמר לו מה עשית לי? התוכי הזה כל היום אומר יימח שמך! המוכר אמר לו אל תדאג, יש לי כאן תוכי דתי, קח אותו לשבוע הוא יחנך את התוכי הסורר. הגיע האיש לביתו שמח ובוטח עם התוכי הדתי, ומאז התוכי הסורר אומר יימח שמך, והתוכי הדתי צועק אמן!

וכדי לסיים בדבר טוב- הנה בדיחות עם זקן לבן:

אחד מתלמידי החכמים של חלם קנה דג לכבוד שבת. ומכיוון שידיו היו עמוסות, ביד אחת סל עם חלות וביד השנייה הטלית ותפילין שלו, הכנים את הדג לתוך כיסו כשראשו כלפי מטה וזנבו כלפי מעלה. הדג שהרגיש לא בנוח סטר לחכם עם זנבו. חמתו של החכם בערה בו והוא זימן את מועצת חכמי חלם למען יערכו משפט לדג הסורר. חכמי חלם דנו והתחבטו ולבסוף החליטו שהפגיעה בת"ח חמורה מאוד, ולכן פסקו לדג עונש מוות בטביעה בנהר.

❖

אברך שואל את אשתו בספירת העומר, "מה יש היום לאכול"?

אז היא אומרת, "אתמול היה שניצל".

❖

בביתו של בני-ברקניק נשברה האסלה בערב פסח. הוא הלך לחנות וקנה אסלה חדשה.

כשצעד איתה ברחוב לביתו עצרו אותו העוברים ושבים ושאלו: "מי פסק? מי פסק?"

❖

ראובן פונה לשמעון(ככה זה חייב להתחיל, לא?) בזמן קריאת התורה ולוחש לו - "שבת היום, אבל ראיתי שאתה מוכר את הרכב", עונה לו שמעון - "שבת היום, אבל נכון".

שואל ראובן - "שבת היום, אבל בכמה?" עונה לו שמעון - "שבת היום, אבל 15,000 תפוחים". שואל ראובן - "שבת היום, אבל אפשר ב-10?" מחזיר לו שמעון - "שבת היום! .. נראה."

לאחר התפילה, שואל שוב ראובן את שמעון - "שבת היום, אבל -- חשבת?" מחייך שמעון ואומר - "שבת היום, אבל זה כבר לא אקטואלי..."

❖

כומר ורב נוסעים ברכבת. הכומר פונה אל הרב בצורה מתגרה ואומר "בוא נברר מי מאתנו יותר חכם. נשאל אחד את השני שאלות, ומי שלא ידע את התשובה יחויב לשלם לשני 1,000 דולר".

עונה לו הרב: "שמע, אני בן אדם תפרן, אין לי לתת לך 1,000 דולר".

אבוא לקראתך", אמר הכומר, "אם לא אדע לענות לשאלתך אשלם לך 1,000 דולר, אם אתה לא תדע תשלם לי רק דולר אחד".

"טוב, אני מתחיל", ענה לו הרב, "מה זה: עם עשר עיניים! , שבע כנפיים, וארבע זנבות?"

הכומר שבר את הראש קרוב לחצי שעה, אך לא הצליח לגלות.

"מה התשובה?" צעק לבסוף.

"תביא את האלף דולר קודם", אמר הרב.

הכומר נתן לו ושאל שוב: "מה התשובה?"

"לא יודע", ענה הרב, "קח דולר".

❖

בכפר קטן הגיעו שתי בנות לפרקן. רב העיירה שלח מכתב בקשה לראש ישיבה בעיר הגדולה שישלח שני בחורים מצויינים בשביל שידוך לבנות הללו. ראש הישיבה בחר שני בחורים ושלחם לעיירה הזאת. כסף לנסיעה לא היה להם, אז יצאו לדרכם ברגל לכיוון העיירה. שרכו את רגליהם שבועות עד שלאחד מהם, כוחותיו לא עמדו לו, התמוטט ומת. המשיך השני בדרכו וכאשר הגיע לעיירה המתינו שתי נשים, שכל אחת טוענת שהוא המיועד עבור בתה. לאחר כל הצעקות והויכוחים ביניהם, פנו לרב שיפתור את הבעיה. התלבט הרב רבות לפתרון הבעיה עד שנזכר במשפט שלמה. קרא להן הרב לדיון בנוכחות הבחור. שמע את טענותיהן, והציע, אין ברירה, צריכים לחתוך את החתן לשתיים, כך יהיה לשניהם. הזדעקה אחת האמהות מה פתאום לחתוך, אני מוותרת לשנייה. קמה ההיא לעומתה, וזעקה, שהיא לא מוותרת ושהרב צודק וצריך לחתוך את הבחור לשניים.

קם הרב ואמר לבחור: עכשיו הכול ברור. זאת שרוצה לחתוך אותך לשניים היא השוויגר האמיתית!

❖

יהודי עובר במסלול הירוק בשדה התעופה כשמטענו כולל לא פחות מ-5 מקררים.

המוכס עוצר אותו מיידית: "סליחה ר' יהודי, מה זה צריך להיות?"

"אני יהודי חרדי", מסביר האיש, "וצריך מקרר אחד עבור מזון בשרי, ואחד עבור חלבי".

"נניח", אומר המוכס, "אבל זה מסביר רק 2, מה בנוגע לשאר?"

"על פסח שמעת?", שואל האיש, "ובכן, אני זקוק גם לזוג בשרי וחלבי, עבור חג הפסח".

המוכס מגרד את פדחתו ושואל: "ומה לגבי המקרר החמישי???".

"נו בשביל אחד אתה עושה סיפור?", עונה החרדי בתמימות.

❖

רב ידוע נפטר והגיע לגן עדן. להפתעתו ראה נהג מונית יושב במקום מכובד יותר משלו.

"אני לא מבין זאת", פנה אל אחד המלאכים, "את כל חיי הקדשתי לקהילתי ולעבודת הבורא, ונהג המונית מקבל מקום מכובד יותר?!"

"אנו מתגמלים לפי תוצאות", ענה המלאך, "האם בכל פעם שנשאת דרשה כולם הקשיבו לך?"

"היו מקרים שמישהו בקהל נרדם", הודה הרב.

"אצל נהג המונית הזה לא רק שהנוסעים לא נרדמו", מספר המלאך בהתרגשות, "אלא הם גם התפללו במשך כל הנסיעה.! .."

❖

שני יהודים נפגשים ברכבת.

באמצע הנסיעה, אחד מהם נאנח מעומק הלב: א-ו-י.

אומר לו השני: אתה מספר לי?

❖

שני יהודים נפגשים ורוצים להתפלל במניין. אלא מה, הם היחידים שם. מה עושים?

אומר אחד: אני ואתה, אתה ואני, שנינו ביחד - זה כבר 6. עכשיו תגיד את זה גם אתה - ויש 12.

אומר השני: יופי, יש 2 מיותרים, בוא נלך...

❖

העשיר של העיירה נפטר והחליט לחלק את רכושו בין הרב לכומר של העיירה, אך הציב תנאי אחד שכל אחד מהם יניח 5000 רובל בתוך הקבר כדי שיהיה לו ממה להתחיל בעולם הבא.

שבוע לאח הלוייה נפגשים הרב והכומר. שואל הרב את הכומר: ״מילאת את התנאי?״

עונה הכומר: ״בוודאי. הנחתי 5000 רובל בתוך הקבר כפי שציוה הנפטר. ואתה הרב, מילאת את התנאי?״

עונה הרב: ״בוודאי. הנחתי צ׳ק של 10,000 רובל ולקחתי עודף את ה-5000 שלך...״

❖

בריסקע׳ר אחד בא הביתה באמצע יום תענית, ואומר לאשתו, תשמעי יש לי איזה חולשה היום, ובמילא מחמת פיקוח נפש אצטרך לשבור את התענית. אשת בריסקע׳ר כבריסקע׳ר!,

אומרת לו, בבקשה, קח רבע כזית לחם, שלוק אחת מים, וזהו זה.

מסתכל עליה הבעל ושואל, וכי מה איתך קריינדל?, הלוא כאן במצות פיקוח נפש עסקינין, וצריך להחמיר במצוה, ובבקשה ממך תכיני בשבילי סעודה כסעודת שלמה בשעתו!

והבעל סעד את ליבו בכל מיני מטעמים שהכינה אשתו בשבילו, אבל, מחמת ריח המאכלים, אז גם האישה נתקפה ברעב. אז אמרה לבעלה שהיא חושבת שהיא תצטרך לשבור את הצום. אמר לה בעלה, נו, קחי רבע כזית לחם ישן נושן, ושלוק אחת מים. אומרת לו אשתו, זה מצות פיקוח נפש ורצוני להחמיר עליי ולאכול סעודה שלימה.

אומר לה בעלה הבריסקע׳ר, קריינדלע׳! וייבער דארפען נישט מחמיר זיין, (נשים לא צריכות להחמיר).

❖

שנורר ירושלמי מגיע לניו יורק, ונוסע עם ה״דרייבר״ המקומי לסיבוב שנור. באחת הכתובות, פותח לו בעל הבית את הדלת, ומתחיל לקלל ולצעוק. כאשר הוא רואה שהשנורר לא מגיב, הוא שולף 100 דולר ונותן לו. השנורר אומר תודה ומתחיל ללכת.

תופס אותו התורם ושואל, תגיד, איך זה שלא ברחת כשצעקתי. מוציא לו השנורר רשימה מהכיס! ואומר לו, הנה בבקשה, תחת הכתובת שלך מופיע: ״מקלל, צועק ובסוף תורם 100 דולר״...

א. המבייש בשעת שכרות
ב. שיכרות בכל ימי השנה

/ הרה״ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט״א

נבוא לברר בס״ד דינא דאדם שהונה את חברו בדברים בעת שכרותו, האם מחויב לרצותו ולפייסו כמשפט כל אדם שבייש את חברו בדברים.

תשובה: בעירובין ס״ה א׳ נאמר: שיכור מקחו מקח וממכרו ממכר. עבר עבירה שיש בה מיתה, ממיתין אותו, מלקין - מלקין אותו. כללו של דבר, הרי הוא כפיקח לכל דבריו, אלא שפטור מן התפילה. אמר ר׳ חנינא: לא שנא אלא שלא הגיע לשכרותו של לוט, אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכולם. וכן נפסק בהלכה, יעוין רמב״ם אישות פ״ד, מכירה פ״ט, טושו״ע אבהע״ז מ״ד וחו״מ רל״ה ועוד.

ובמשנה בנזיר י״א א׳ נאמר: מעשה באשה אחת שהיתה שיכורה ומזגו לה את הכוס ואמרה הריני נזירה ממנו, אמרו חכמים, לא נתכוונה אלא לומר הרי הוא עלי קרבן. וכתב הרמב״ם בפיהמ״ש שכל זה אמור דוקא כשלא הגיעה לשכרותו של לוט, דמשהגיע לשיכרותו של לוט, הרי כל מעשיו ודבריו בטלים ואין דין עליו ולא דבר שיחייב אותו בשום מעשה מן המעשים. ועי׳ רש״ש שם.

וגבי תשלום נזיקין כתב הרמב״ם (חובל ומזיק א, י״א) שאדם מועד לעולם, בין ער ישן ובין שיכור. וכתב הישׁ״ש (ב״ק פ״ג ג׳) שפשוט שגם שיכור כלוט חייב על נזקי חבירו, ועליו לקבל דינו על שהשתכר והשתגע דאל״כ אזי לא שבקת חיים לכל בריה, כאשר כל שונא ישתכר ויזיק בשכרותו לחברו. וכתב: ״ואפילו בפורים דמחויב להשתכר, מ״מ אין כוונת רבותינו כדי שישתגע, רק כמו שכתב הרמב״ם ״צריך להשתכר להיות נרדם בשכרותו״, ואם אדם חירף את חבירו בעת שכרותו והוציא עליו שם רע, ולמחר אמר איני יודע, צריך לקבולי עליה ברבים שלא ידע מזה הלשון שאמר בעת שכרותו, ויאמר ברבים: ״אף שקבלתי עלי שאיני יודע מאומה, מ״מ אני מבקש מחילה״, ואין להוסיף עליו. ואם מורגל בכך, צריך להחמיר עליו כמו על שאר אדם״, עכ״ל הישׁ״ש.

ובשו״ת הב״ח (סי׳ ס״ב) כתב ששיכור שהזיק, הגם שהוא שיכור כלוט, מתחייב בד׳ דברים, כיון שהיה עליו לחדול מלשתות ואיהו דגרמיה אנפשיה, ומ״מ פטור מתשלום בושת, כיון דאין בושת אלא במתכוין, עי״ש.

והנה במש״כ הישׁ״ש שגם שיכור כלוט צריך לבקש מחילה כשחירף את חבירו, יש לדון האם כוונתו מדינא או כתקנה לבל ישתכרו האנשים ויחרפו אחרים כביכול ללא כוונה ובאמת כוונתם רעה היא וכדו׳. דהנה נתבאר לנו עד כה ששיכור כלוט פטור מכל חיובי התורה, לבד מחיובי נזיקין. וא״כ יש לדון טובא דמהיכ״ת שאונאת

דברים ובזיון השני נחשב כנזיקין לענין חיוב, ומדוע שלא נפטרנו - אף מבקשת המחילה - כיון שהיה אנוס בשעה שחירף, כפי שפטור מכל חיובי תורה דאנוס רחמנא פטריה.

ואולי התחדש לנו כאן חידוש שזה שאמרו בב"ק צ"ב א' שהחובל בחבירו אין נמחל לו עד שירצה את חבירו ויבקש סליחתו, ומה שאמרו שאין יוה"כ מכפר על עוונות שבין אדם לחבירו עד שחבירו ימחל לו, שהוא כעין תשלום על הצער. שכמו שהחובל בחבירו או הזיק ממונו, חייב לשלם לו חסרונו בממון, כך המעליב את חבירו ומביישו בדברים (באופן שאינו מחויב בתשלום ממון), חייב לשלם לו בבקשת מחילה, כיון שצער הלב נחשב לחסרון, לפחות כחסרון ממון או נזק גופני וכדמצינו בב"מ נ"ח ב' דגדול אונאת דברים מאונאת ממון, והתשלום בזה הוא ע"י דברי פיוס ומחילה, ולכן סבר הישי"ש שצריך לבקש מחילה. ואמנם מדברי הישי"ש משמע שכוונתו שע"י מחילה זו מיפטר מתשלום דמי הבושת. וא"נ כן אכתי יקשה על מש"כ הישי"ש ד"אם מורגל בכך, צריך להחמיר עליו ככל אדם". דלכאו' אם כוונתו לענין תשלומי הבושת, אמאי צריך להחמיר עליו ככל אדם שהתכוין לבייש, והרי לא התכוין לבייש ובבושת בעינן כוונה, וכדברי השי"ס בב"ק וכדברי הב"ח. אלא דצ"ל דהישי"ש גדר מילתא, כדי שלא ירבו בשיכרות מדומה ובהעלבה אמיתית, וממילא לאו מדינא קאמר, וצ"ע.

וא"נ ששיכור כלוט שהעליב לחבירו אינו צריך לבקש את מחילתו, יל"ע באחד שתיכנן מראש, בעודו שפוי ובלתי שתוי, להעליב את חבירו לכשישתכר, ואכן השתכר והעליבו בשיכרותו, האם חייב במחילתו. שמצד אחד י"ל שפטור, כיון שתכנון ומחשבה אינו מעשה איסור, ואילו מעשה ההעלבה נעשה כשלא היה שפוי. ומצד שני יתכן ועצם התכנון להעליב ושינון מוחו לכך, מחשיבו כמזיד, הגם שההעלבה בפועל התרחשה בהיותו שיכור, ותחילתו בפשיעה שכזאת מחשיבתו גם כל סופו בפשיעה, וצ"ע. והנה אין מקום לדון האם מוחלים בפורים ע"ז מדין שמחת פורים דהא כבר האריכו האחרונים שבהיזק כזה לא מוחלים, כיון שהוא היזק גדול.

שאלה: האם ישנה מניעה הלכתית להשתכר בכל ימות השנה?

תשובה: יעויין בביה"ל בסי' תרצ"ה שמצינו בכמה מקומות בתורה ובנביאים ששיכרות הוא עוון גדול, עי"ש. והגר"ל מינצברג שליט"א בספר תורתי בקרבם (ח"א עמוד רמ"ב) נקט בפשיטות שלכו"ע אסור להגיע לידי שכרות לוט בכל ימות השנה ולהיפך עי"כ לשוטה, מכיון שעי"כ מפקיע עצמו מכל מצוות ה'. ויעויין רמב"ם מלכים פ"ג ה"ה ובס' אבן האזל שם גבי שכרות במלך. ומו"ר רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א ציין לי בהאי ענייא לברכות כ"ט ב', שם נאמר "לא תרוי ולא תחטי" (היינו להשתכר), ולכן ברמב"ם (דעות ה' ג') גינה את השיכרות, יעו"ש.

אמנם שאלתי למרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א דהנה בברכות מ"ד ע"א איתא שהאמוראים אכלו פירות גינוסר רבים כיד המלך ורשב"ל אכיל עד דמריד, ופרש"י שדעתו נטרפה עליו. וא"כ חזינן שהאמוראים אכלו פירות ששיכרו את דעתם עד שנטרפה, הרי שמותר להכנים עצמו למצב של טירוף הדעת. והשיבני הגר"ח שליט"א שודאי שאין זה ראוי להשתכר סתם כך בימות החול, ואמנם דברי הגמ' בברכות גבי פירות גינוסר אינה כפשוטה. ואדרבה, שאסביר לו מהו הפירוש בזה שנאמר שם שרבי יוחנן אכל אלף פירות גינוסר. אלא שמסבירים בזה שבאכילה זו היו הרבה סודות התורה, ולפי"ז לא קשה קושייתי.

■

שביבים / שאול שיף

"זמן מסוגל"*

ברצוני לספר לכם על משלוח המנות שהכנתי השנה.

תוך כדי שהכנתי משלוחי מנות, חשבתי על האריזה, על הצלופן, הכלי, הברכה והתודה ויחד עם זאת, תוך כדי הכנסת השוקולדים, סוכריות, פירות ושאר מטעמים חשבתי לעצמי איזה משלוח מנות להכין לילדי? מה אכניס למשלוח מנות לילדי? לבעלי?

הרבי מליובאוויטש אומר שהחגים והמצוות שלהם הם זמן מסוגל. זמן של שעת רצון, זמן בו יש נתינת כוח מלמעלה לעמוד וליישם את ההחלטות הטובות שאנחנו לוקחים על עצמנו.

אז התחלתי בהכנת משלוחי המנות של משפחתי. הכנסתי לתוכם שוקולד חלבי מתוק ויחד איתו הכנסתי אריזת סבלנות - די גדולה הייתי אומרת.

הכנסתי פרי והצמדתי לו מנה לא מבוטלת של הקשבה אמיתית. הוספתי כמה סוכריות והצמדתי להן כמה נשיקות מתוקות, הכנסתי כמה עוגיות ממולאות קרם ולהם הצמדתי חיבוקים מלאי אהבה. הכנסתי בקבוק של יין והצמדתי לו אהבה עד בלי די ועד דלא ידע, לא פסחתי על קופסת הטונה ולה הוספתי מנת דאגה, דאגה לבריאותם הפיסית, דאגה לבריאותם הנפשית והרגשית.

הכנסתי גם חבילת ווופלים ומרחתי עליהם מלא, אבל מלא שמחה. שמחה על זה שיש לי אותם, שמחה על זה שיש לי דווקא אותם. הכנסתי למשלוח קופסה של עוגיות עגולות ויחד איתה הכנסתי מנה נדיבה של כבוד. הוספתי חבילת קליק מתוקה והצמדתי לה את כל משפטי האהבה שאני אומרת להם כל יום מחדש (כי אם לא אגיד להם, כיצד הם ידעו שאני אוהבת אותם?) הוספתי עוד סוכריות עם מילות עידוד, וסוכריה על מקל עם פירגון. הוספתי גם כמה ירקות ועירבבתי אותם עם תמיכה.

כשכבר באתי לסגור את המשלוח מנות, צדה את עיני חבילת צ'יפסים שנדחקה לפינה. הם אוהבים צ'יפסים, חשבתי לעצמי. לפני שהכנסתי אותה למשלוח חיברתי לה המון אמפתיה. נכון שלא תמיד צריך להסכים איתם אבל להבין אותם, להשתתף בצערם - בוודאי שצריך.

פיזרתי לתוך המשלוח כמות נדיבה של נצנצים צבעוניים ויחד איתם מילאתי את המשלוח מנות המשפחתי שלי בהכרת תודה לבורא עולם על כל הטוב שהוא משפיע עלינו.

לבסוף כבר כמעט שארזתי את המשלוח עם נייר צלופן וסרט צבעוני ואז חשבתי לעצמי שאתן להם את המשלוח ללא עטיפות צלופן

מרשרשות, וללא מסכות.

אתן להם את עצמי כמו שאני עם האהבה הענקית שיש בי כלפיהם.

וגם לי הכנתי משלוח מנות. הכנסתי לתוכו את עבודת המידות, הכנסתי לתוכו את כל המחשבות החיוביות והטובות שעוזרות לי להסתכל בעין ימין על בני משפחתי (ולא רק).

הכנסתי למשלוח המנות הפרטי שלי חבילת סבלנות לשונה, לאחר, למי שחושב אחרת. והוספתי משלוח עוד חבילת סבלנות מפירמה הרבה יותר מטובלת שאני כבר הרבה שנים משתמשת בה והיא בהחלט עוזרת, סבלנות שאשתמש בה מול ילדי ברגעים המתסכלים כשארגיש שהנה עוד רגע אני מאבדת שליטה.

גם למשלוח המנות שלי הכנסתי אהבה וכבוד לעצמי מהסוג הנכון. כי אם לא אוהב ואכבד את עצמי, כיצד אוכל לאהוב את משפחתי, את חברותי, את מטופליי?

ערבבתי את זה עם פירגון, טיבלתי את זה עם עם גבולות כדי להשתמש בהם במקום הנכון. כי לפעמים להגיד לא, זו האהבה הכי גדולה. לעיתים להגיד עד כאן זו האהבה הכי אמיתית (גם לעצמנו). הוספתי למשלוח שלי הקשבה לעצמי, הקשבה פנימית. להקשבה הזו הוספתי ויטמין חשוב שנקרא כנות. להקשיב לעצמי בכנות גם אם לא תמיד זה הכי נוח. אם לא אהיה כנה עם עצמי איך אוכל לתקן? גם את המשלוח מנות שלי לא עטפתי בצלופנים וסרטים. כי גם אותי אני רוצה לקבל כמו שאני. בלי מסכות ובלי הסחות דעת. כי כשאני מקבלת את עצמי כמו שאני, עם החולשות שלי והחוזקות שלי, רק אז אני יכולה לתקן את מידותי. רק כך אני יכולה להיות אמא טובה יותר, רעיה טובה יותר, מטפלת טובה יותר ובכלל בן אדם טוב יותר. כי כשיש את 'כמוך' יש את 'ואהבת לרעך'.

*כתבה שוש גרינברג, מנחת הורים ומשפחה יועצת זוגית ופרטנית, מנהלת את מרכז גרינברג להורות ומשפחה בישראל להכשרת מנחות הורים. כל הקטעים מאתר בית חב"ד

מאן-טאש*

מדוע אנחנו אוכלים אזני המן בפורים? המן הרי היה אדם שרצה להשמיד אותנו, מדוע עלינו להנציח את זכרו באכילת "אזניו"?

תשובה: העוגיות המיוחדות לפורים נקראו במקור באידיש "כיסני פרג" (באידיש: מאן-טאש) ומכאן הייתה קצרה הדרך להפיכתם ל"המן-טאשן" (כיסני המן), ובעברית הן קיבלו את השם "אזני המן". הטעות נבעה מכך שאנשים הניחו שיש קשר בין המאכל המסורתי הנאכל בפורים לבין המן הרשע מסיפור המגילה.

אך הסיבה האמיתית שבגללה אוכלים אזני המן היא שהם בעצם מסמלים את טבעו של נס חג הפורים. אם תקראו את סיפור הפורים, תבחינו כי ישנה שרשרת של מה שנראה כמו צירופי מקרים שהצילו את העם היהודי מהשמדה. לא היו ניסים גלויים, אף ים לא נקרע לגזרים, לא היו מכות כמו במצרים, אלא רק כמה פיתולים היסטוריים, אשר כשמסתכלים עליהם כעל אירועים נפרדים הם נראים טבעיים מאוד. רק בסוף הסיפור התגלה כי אירע נס. ליהודים יש נטייה למצוא לכל סוג מזון סיפור משלו. במקרה הזה מדובר באזני המן. מבחוץ, אוזן המן היא סתם בצק. הטעם האמיתי חבוי בפנים. מעבר לחזות החיצונית הרגילה, ישנו המרכז של אוזן המן, השופע מתיקות.

אף חיינו דומים לכך. ישנם זמנים שבהם נראה כי כוחות מקריים דוחפים ומושכים אותנו אנה ואנה. קורים לנו דברים שנראים אקראיים ומקריים, אין כל שיטה נגלית לעין, שום כיוון ליקום הקר והאכזר הזה. אבל זו לא אמת. ישנה שיטה ותכלית, אך הן סמויות מן העין. מתחת לפני השטח ישנה יד מתוקה ולב חם המכוונים את היקום.

רק לעתים רחוקות אנו רואים את היד הזו. פורים הוא אחד הימים שבהם היא התגלתה. נבקע סדק בקליפה החיצונית של הטבע והצצנו אל מה שנמצא מן העבר השני. חג הפורים מזכיר לנו, שכל צירופי המקרים הללו אינם צירופי מקרים כלל וכלל, ושום דבר לא מתרחש באקראי. אנו עדיין בעיצומו של סיפורנו, לכן קשה לראות את התמונה המלאה. אבל בסוף נראה שהכול אינו אלא אוזן המן אחת גדולה.

*הרב אהרן מוס מלמד קבלה, תלמוד ויהדות בסידני, אוסטרליה

פורים במחנה הנאצי

מחנה הריכוז גרוס רוזן. שנת תש"ד - 1944. ליל חג פורים. האסירים היהודים עלו כהרגלם על משכבם. אולי, איש לא זכר שהיום הוא חג פורים. גם מי שזכר, האם היה לו כיצד לחגוג? שמא יטול פיסת לחם קטנטנה וידמיין שזהו אוזן המן אותו הייתה מכינה אימא? שקט שרר בצריף. השעה הייתה שעת ליל מאוחרת. לפתע, כמו משום מקום, קפץ אחד האסירים מן הדרגש והחל לצעוק: "יהודים יקירים, הלא חג פורים היום! היום אנו חוגגים את מפלת המן צורר היהודים אשר ביקש להשמיד את עם ישראל. אבל בורא העולם ראה את צעקת בניו והציל אותם, והמן הרשע נתלה על העץ! "אחיי, כמו בימי מרדכי ואסתר, גם אנו נמצאים בעת צרה. לא המן שמו, אלא היטלר ימח שמו וזכרו! אבל חג פורים מזכיר לנו כי ישועתנו קרובה, וסופו של היטלר יהיה רע ומר כהמן! "חיזקו ואימצו, עם ישראל חי!"

עיניו של היהודי בערו כלפידים וגופו כולו רעד מרוב התרגשות. ממקום אחר קפץ לו אסיר נוסף והחל לזמר באיטיות ובמתיקות את הברכה הנאמרת אחר קריאת המגילה: "ברוך אתה ה'... הרב את ריבנו... והנוקם את נקמתנו..."

שני היהודים האמיצים שבו אל הדרגש והשקט השתרר שוב במחנה. בקרב האסירים שררה תחושה של שמחה והתעלות, אך גם חשש מן הבאות.

בבוקר אירע את אשר יגורו ממנו. קצין המחנה התפרץ אל הצריף והחל לצעוק: "בלילה האחרון היו כאלו שהעזו לדבר נגד הפיהרר! הסגירו מיד את בני העוולה, אחרת מרה תהיה אחריתכם! אני מקציב לכם עשר דקות כדי להסגיר את אותם פושעים." עשר דקות חלפו ואיש לא פצה את פיו. "רוצו, רוצו!" החל הקצין לצעוק. האסירים הכחושים החלו לרוץ כשהגרמנים מצליפים בהם שוב ושוב. אחד משני האסירים כבר עמד להסגיר את עצמו, אבל היהודים סביבו לחשו לו "החזק מעמד! כולנו ערבים זה בזה!" המרוץ המטורף נגמר. האסירים לא הוסגרו. באותו חג פורים, נס כפול אירע ליהודי המחנה גרוס רוזן: הם חגגו את החג, המרוץ השטני לא הפיל קורבנות, ואיש לא הלשין.

מעובד על-פי סיפורו של פינחס פייבלוביץ' בספרו "עודני זוכר"

ובכל זאת: מדוע נקרא שמו המן-טהש?!

רבי יעקב ברלין ז"ל, אביו של הנצי"ב, היה מדקדק במנהגי ישראל. ופעם בערב פורים יצא לשוק לקנות "אזני המן (המן טאשין) ולא מצא לקנותם. פיזר ממון רב לאופה כדי שיאפה "אזני המן לא רק בשבילו אלא שגם יחלקו לעניים. אחדים מידידיו עיקמו את אפם

ואמרו: וכי בשביל זה כדאי לבזבז כסף רב? – החזיר להם רבי יעקב: טועים אתם, רבותי, אם אתם מקילים ראש במנהג זה! האם יודעים אתם מדוע נקראו "אזני המן" אלה בשם "המן טאשי"? "אזני המן יש להם שלשה קצוות, להזכיר לנו מה שאמרו חז"ל על הפסוק: "בלילה ההוא נדדה שנת המלך": נדדה שנתם של שלשת אבות העולם ממערת המכפלה (ילקוט שמעוני), ובזכות שלושת אבות אלה תש כוחו של המן, ועל כן קוראים למיני תרגימא אלו בשם "המן־תשי" כי תש כוחו ונידון לתליה, ומנהג ישראל תורה היא.

מתוך "במשנת הפרשה"

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net